

ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. LXIV, 2

SECTIO B

2009

Zakład Turystyki, Zamiejscowy Wydział Wychowania Fizycznego w Białej Podlaskiej
Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie

MARCIN BOCHENEK

*Turystyka a wiadomości o regionie uczniów i uczennic
Południowego Podlasia*

Tourism and knowledge about the region as exemplified by Southern Podlasie pupils

Słowa kluczowe: Południowe Podlasie, turystyka, edukacja szkolna

Key words: Southern Podlasie, tourism, school education

WPROWADZENIE

Uczestnictwo w turystyce jest źródłem poznawania kraju i świata. Odkrywaniem nowych obiektów, ludzi, krajobrazów, wytworów cywilizacji, osobliwości przyrodniczych oraz zabytków historii (Turos 1996). W turystycznych peregrynacjach powstają sytuacje, które powodują u uczestników emocjonalne przeżycia i budzą żywe zainteresowania. Jak wskazuje K. Denek (2000, 2002), turystyka stwarza doskonale warunki do poznawania rzeczy dotychczas nieznanych, pozwala na konfrontację zdobytych wiadomości i umiejętności z otaczającą rzeczywistością. Działalność ta dostarcza samym nauczycielom wielu możliwości pracy nad rozwojem zdolności obserwacyjnych wychowanków, uczy dostrzegania nowych aspektów w znanych już zjawiskach i przedmiotach, wyposaża w umiejętność odkrywania związków między zjawiskami i procesami. Ważne jest odpowiednie programowanie działań w zakresie turystyki. Organizacja wypraw turystycznych powinna być tak ukierunkowana, by zabawa, radość i wspólne przeżycia, wynikające z odkrywania coraz to nowych

miejsc, były wzmocnione aktywnością ruchową z jednej strony, z drugiej natomiast ukierunkowane na zdobywanie nowych doświadczeń, umiejętności, a co najważniejsze wiadomości. Wiedza zdobywana w czasie wycieczek pozostaje na dłużej w pamięci uczestników, dzieje się tak, jak wskazuje Łobożewicz (1996), w myśl porzekadła: „usłyszę – zapomnę, zobaczę – zapamiętam, zrobię – zrozumiem”.

Uczestnictwo w turystyce jest kreatywnym przeżyciem, wyzwalającym twórcze postawy, zaspokajającym liczne potrzeby i aspiracje. Staje się ważnym źródłem zdobywania wiedzy i doświadczenia, dlatego też podejmowane zagadnienia wydają się tak ważne. Turystyka może przyczynić się do wzrostu efektywności edukacji szkolnej. Może wpływać na postawy, kształtować odpowiednie nawyki względem aktywności ruchowej w dorosłym życiu.

MATERIAŁ, METODY I ORGANIZACJA BADAŃ

W badaniach udział wzięło 138 dziewcząt i chłopców wybranych szkół podstawowych południowej części Podlasia. Posłużono się metodą eksperymentu pedagogicznego, który realizowano w okresie od wiosny 2002 r. do jesieni 2003 r. Na podstawie techniki grup równoległych zwanej też planem dwugrupowym z pomiarem początkowym i końcowym starano się określić i ocenić przydatność autorskiego programu z turystyki w edukacji dzieci i młodzieży szkolnej. W celu oceny wiadomości o regionie wykorzystano specjalnie zaadaptowany test „Zgadywanki terenowej”, tak by badania miały charakter turystyczny, nie narażając tym samym uczestników na wypełnianie testu w ławce szkolnej.

W marcu 2002 r., po przeprowadzeniu badań początkowych, do wyłonionych szkół wprowadzono program autorski „Turystyka w moim regionie – turystyka dzieciom”, który realizowała wyłącznie grupa eksperymentalna. Klasy kontrolne uczestniczyły w turystyce na podstawie dotychczasowych programów dydaktyczno-wychowawczych szkoły. Program autorski oparty został na pięciu obszarach edukacyjnych. Zadania wymagały odpowiedniego przygotowania zarówno przed wyprawami, jak i podczas ich realizacji. Program dotyczył edukacji poza ławką szkolną we wszystkich porach roku. Badania końcowe w grupie eksperymentalnej i kontrolnej przeprowadzone zostały w październiku 2003 r. przy użyciu tych samych narzędzi badawczych.

WYNIKI BADAŃ

Na podstawie przeprowadzonych badań dokonano analizy porównawczej grupy dzieci uczestniczących w programie z grupą, która realizowała dotychczasowe działania wynikające z planu dydaktyczno-wychowawczego szkół. Badania początkowe, zrealizowane przed wprowadzeniem programu, świadczyły o zbliżonym poziomie wiedzy wśród respondentów. W grupie eksperymentalnej na pytania dotyczące regionu Południowego Podlasia poprawnych odpowiedzi udzieliło 52,5% badanych. Błędnych odpowiedzi było 47,5%. W tym samym teście w grupie kontrolnej padło 54,7% odpowiedzi poprawnych i 45,3% niepoprawnych. Różnica w zakresie wiedzy posiadanej przez uczniów z obu grup nie była istotna statystycznie (Tab. 1).

Tab. 1. Wiedza o regionie Południowego Podlasia wśród młodzieży szkolnej w grupach eksperymentalnej i kontrolnej – badania początkowe
Knowledge about the Southern Podlasie region among school youth in experimental and supervisory groups – initial investigation

Odpowiedzi	Grupa eksperymentalna		Grupa kontrolna	
	N	%	N	%
Poprawne	441	52,5	440	54,7
Niepoprawne	399	47,5	364	45,3
Razem	840	100,0	804	100,0

$$\chi^2 = 0,82; p > 0,05$$

Wyniki badań końcowych, przeprowadzonych po blisko półtorarocznej realizacji programu autorskiego w grupie eksperymentalnej, wykazały, iż w obydwu badanych grupach wzrosła liczba osób udzielających poprawnych odpowiedzi dotyczących regionu Południowego Podlasia. W grupie eksperymentalnej wzrost ten był jednak zdecydowanie wyższy, prawidłowych odpowiedzi udzieliło tu 74,0% badanych, natomiast w grupie kontrolnej poprawnych odpowiedzi udzieliło 63,5% uczniów. Wartość testu χ^2 dowodzi, iż różnica w wiadomościach badanych z obydwu grup jest istotna statystycznie na najwyższym poziomie istotności. Siła związku między zmiennymi jest jednak mała (Tab. 2).

W celu pełniejszego poznania wpływu omawianego programu na poziom wiedzy uczestników, przeprowadzono analizę wyników uzyskanych w grupie eksperymentalnej na początku i końcu prowadzonych badań. W badaniach początkowych odsetek osób udzielających poprawnych odpowiedzi na temat regionu przewyższał zaledwie o 5,0% odsetek osób udzielających odpowiedzi

Tab. 2. Wiedza o regionie Południowego Podlasia wśród młodzieży szkolnej w grupach eksperymentalnej i kontrolnej – badania końcowe
 Knowledge about the Southern Podlasie region among school youth in experimental and supervisory groups – final investigation

Odpowiedzi	Grupa eksperymentalna		Grupa kontrolna	
	N	%	N	%
Poprawne	622	74,0	511	63,5
Niepoprawne	218	26,0	293	36,5
Razem	840	100,0	804	100,0

$$\chi^2 = 21,10; p < 0,001; C_{KOR} = 0,11$$

błędnych. Wyniki badań końcowych wskazują, że różnica ta wyraźnie wzrosła na korzyść uczniów udzielających prawidłowych odpowiedzi. Po realizacji programu autorskiego odsetek osób prawidłowo odpowiadających na pytania przewyższał o 48,0% odsetek uczniów odpowiadających błędnie. Wysoki wskaźnik testu nieparametrycznego χ^2 wskazuje, że różnica między wiadomościami uczniów w badaniach początkowych i końcowych jest istotna statystycznie na najwyższym poziomie istotności. Korelacja pomiędzy analizowanymi zmiennymi jest niska (Tab. 3).

Tab. 3. Wiedza o regionie Południowego Podlasia wśród młodzieży szkolnej w grupie eksperymentalnej w badaniach początkowych i końcowych
 Knowledge about the Southern Podlasie region among school youth in the experimental group in initial and final investigations

Odpowiedzi	Badania początkowe		Badania końcowe	
	N	%	N	%
Poprawne	441	52,5	622	74,0
Niepoprawne	399	47,5	218	26,0
Razem	840	100,0	840	100,0

$$\chi^2 = 83,92; p < 0,001; C_{KOR} = 0,22$$

Podobną analizę wyników w zakresie wiadomości na początku i końcu badań przeprowadzono w grupie kontrolnej. Odsetek osób, które w badaniach początkowych udzielały prawidłowych odpowiedzi, był wyższy o 9,4% od odsetka badanych udzielających odpowiedzi błędnych. W badaniach końcowych zaobserwowano wzrost liczby osób udzielających odpowiedzi poprawnych, które przewyższały uczniów odpowiadających błędnie o 27,0%. Różnice w wiadomościach na początku i końcu badań w grupie kontrolnej okazały się

istotne statystycznie na najwyższym poziomie istotności, ale niski współczynnik korelacji wskazuje na słaby związek pomiędzy zmiennymi (Tab. 4).

Tab. 4. Wiedza o regionie Południowego Podlasia wśród młodzieży szkolnej w grupie kontrolnej w badaniach początkowych i końcowych
Knowledge about the Southern Podlasie region among school youth in the supervisory group in initial and final investigations

Odpowiedzi	Badania początkowe		Badania końcowe	
	N	%	N	%
Poprawne	440	54,7	511	63,5
Niepoprawne	364	45,3	293	36,5
Razem	804	100,0	804	100,0

$$\chi^2 = 12,97; p < 0,001; C_{KOR} = 0,09$$

Wiadomości badanych uczniów na temat regionu Południowego Podlasia kształtowały się zarówno w grupie eksperymentalnej, jak i kontrolnej na zbliżonym poziomie. Po półtorarocznej realizacji programu autorskiego w grupie eksperymentalnej zauważono wyraźny wzrost wiadomości w porównaniu z badaniami początkowymi. Wzrost taki odnotowano także w grupie kontrolnej, jednak nie był on tak znaczny, jak w wypadku grupy eksperymentalnej. Siła związku między wiadomościami uczniów w badaniach poprzedzających realizację programu autorskiego i w badaniach końcowych jest wyższa w grupie eksperymentalnej niż w grupie kontrolnej.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Wyniki badań prowadzone w dwóch równoległych grupach eksperymentalnej i kontrolnej dowiodły, że poziom wyjściowy wiedzy o regionie na etapie wstępnym był bardzo zbliżony, a nawet nieznacznie przeważała, w tym zakresie grupa kontrolna. Po zakończeniu badań końcowych, przeprowadzonych po blisko dwuletniej realizacji w grupie eksperymentalnej programu autorskiego z turystyki, okazało się, że grupa eksperymentalna zdecydowanie przewyższała wiedzą krajoznawczą grupę kontrolną. Analizując poziom wiadomości w badaniach początkowych i końcowych, stwierdzono, że progresja wiadomości zaznaczyła się w obu grupach. Wyższy poziom określono jednak u badanych, którzy uczestniczyli w programie autorskim z turystyki, co dowodzi właściwego oddziaływania prowadzonych zadań.

Współczesna dydaktyka poszukuje rozwiązań programowych, organizacyjnych i metodycznych, które przewyciężyłyby encyklopedyzm i werbalizm w nauczaniu. Zdaniem Denka (2000) uczniowie zdobywają wiedzę w ramach wielu przedmiotów nauczania. Prowadzi to wielokrotnie do jej atomizacji, mozaikowości, ścisłego podporządkowania wyłącznie tym przedmiotom. Brakuje umiejętności wykorzystania zdobytych wiadomości oraz myślenia wykraczającego poza kategorie przedmiotów. Niekorzystną sytuację potęguje się dodatkowo, gdy proces korelacji wewnątrz i między przedmiotami nie jest właściwie realizowany. Szansą na ożywienie tego procesu jest turystyka i krajoznawstwo.

Przedstawione badania dowodzą, że właściwie programowane zajęcia z turystyki mogą być źródłem wiedzy, stwarzając okazję porównywania wiadomości i wyobrażeń wyniesionych ze szkoły z rzeczywistością, wzbogacając i znacznie uatrakcyjnijają one proces edukacyjny.

Turystyka stanowi zatem bogatą i interesującą formę realizacji zadań dydaktyczno-wychowawczych współczesnej szkoły. Zajęcia realizowane w myśl proponowanych założeń, nie wymagając dużych nakładów finansowych, właściwie zaprogramowane, przyczyniają się znacznie do zdobywania wiadomości o własnym regionie.

LITERATURA

- Denek K., 2000: W kręgu edukacji, krajoznawstwa i turystyki w szkole. Wyd. Eruditius, Poznań.
- Denek K., 2002: Poza ławką szkolną. Wyd. Eruditius, Poznań.
- Łobozewicz T., 1996: Turystyka dzieci i młodzieży szkolnej. Wyd. AWF, Warszawa.
- Turoś L., 1996: Turystyka i edukacja. Oficyna Ipsilon, Warszawa.

SUMMARY

Participation in tourism is creative survival, satisfying numerous needs and ambitions. It becomes an important source of winning knowledge and experience. Tourism can contribute to the growth of efficiency of school education. The aim of the present study was to qualify, if, and to what degree tourism training courses influence extending of the knowledge about the region, on the basis of the author's program.